

Գյուղատնտեսություն և բնապահպանություն

2013թ. ինչպես հանրապետությանում այնպես էլ մեր մարզում գյուղատնտեսության համար նպաստավոր տարի էր: Գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության ծավալները բոլոր բնագավառներում գերազանցել են նախորդ տարվա ցուցանիշները: Ստորև աղյուսակի տեսքով ներկայացվում է 2012-13թթ. գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության ցուցանիշները՝

Գյուղատնտեսական մթերքների արտադրությունը Վայոց ձորի մարզում 2012-2013թթ.

h/h	Անվանումը	տարածությունը հա			համախառը բերքը g			
		2012թ	2013թ	տարբ.	2012թ	2013թ.	տարբ.	%
	Հացահատիկ և հատիկալընդեղեն	2636	2495	-141	60850	62149	1299	102
3	Բանջարեղեն	453	396	-57	66739	66840	101	100,2
4	Բոստան	19	14	-5	3050	3063	13	100,4
5	Կարտոֆիլ	187	178	-9	32175	32377	202	100,6
6	Պտուղ և հատապտուղ	1913	1951	38	50361	57302	6941	113,8
7	Խաղող	885	911	26	44035	53240	9205	121
8	Խոտ				264580	288080	23500	108.8
11	ընդ. ցանքային տարածությունը	4604	4505	-99				97.8
12	Կաթ տ				21100	24890	3790	117.9
13	Միս տ				5000	5550	550	111
14	Ձու մլն. Հատ				18.2	17.4	-0.8	96
15	Համախառն արտադրանքը մլրդ. դրամ				18.2			

Նախորդ տարվա համեմատ ամենաբարձր աճը եղել է խաղողի արտադրության գծով 21% , պտղինը՝ 13.8%, կաթինը 17.9%, վերամշակող կազմակերպությունների կողմից մթերվել է շուրջ՝ 4491 տ բարձորակ խաղող:

Գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության աճին նպաստել է նաև ՀՀ կառավարության կողմից պետական աջակցության ծրագրերով մարզի հողօգտագործողներին մատչելի գներով հատկացված 514տ ազոտական պարարտանյութը /մեկ պարկը 6000 դրամ/, 379077լ դիզելային վառելանյութը /մեկ լիտրը՝ 350 դրամ/, 40տ գարնանացան գարու և 71 տ առաջին վերարտադրության աշնանացան ցորենի սերմացուները:

Բույսերի պաշտպանության ծրագրով ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության կողմից անվճար մարզին հատկացված 75կգ ցինկի ֆոսֆիդ մկնասպան թունանյութով պայքարի աշխատանքներ են իրականացվել Աղնջաձոր, Գնիշիկ, Խաչիկ, Ազատեկ, Բարձրունի Կարմրաշեն և Մարտիրոս համայնքներում՝ 625հա հողատարածքի վրա: ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության բույսերի կարանտինի և բույսերի պաշտպանության ծառայության մասնագետների հետ համատեղ մշտական ուսումնասիրություն է իրականացվում բույսերի կարանտին և ոչ կարանտին հիվանդությունների և վնասատուների հայտնաբերման ուղղությամբ:

2014թ. հունվարի 1-ի դրությամբ մարզում առկա է 22436 գլուխ խոշոր եղջերավոր անասուն, որից կովեր՝ 9639 գլուխ, մանր եղջերավոր՝ 23035 գլուխ, խոզեր՝ 1713 գլուխ, թռչուններ՝ 60027 գլուխ և մեղվաընտանիք՝ 23349 հատ:

Մարզի համայնքներում անասունների նկատմամբ կատարվել են պետական պատվերով նախատեսված բոլոր անասնաբուժական բուժօգնությունները: Այսօրվա դրությամբ մարզի անասնազխաքանակը ապահով է ինֆեկցիոն և ինվազիոն հիվանդությունների նկատմամբ:

Համակարգվել է ջրամատակարար և ջրօգտագործողների ընկերությունների աշխատանքները, որոնց միջոցով ժամանակին վերանորոգվեցին ջրահան կայանները, միջտնտեսային և ներտնտեսային ոռոգման ցանցերը: Ըստ ՋՕԸ-ի կազմած պլան-ժամանակացույցի կազմակերպվել է ոռոգման աշխատանքները: Ոռոգման սեզոնի ընթացքում ջրօգտագործողներին է տրվել 7802 հազ. խմ ոռոգման ջուր, որի հասույթը կազմել է 85822 հազ. դրամ, գանձվել է 89385 հազ. դրամ, որը կազմում է հասույթի 104.0 %-ը: Մարզպետարանը աջակցություն է ցուցաբերել «Վայք» և «Եղեգնաձոր» ՋՕԸ-ին ոռոգման սեզոնի ընթացքում ոռոգման ջրի մատակարարման, առաջացած վթարների վերականգնման և վարձավճարների գանձման աշխատանքներում:

Ազատել համայնքի շուրջ 26 հա հողատարածք Արփա գետի հեղեղումներից պաշտպանելու նպատակով ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության «Գյուղատնտեսական բարեփոխումների աջակցություն» ԾԻԳ – ի կողմից իրականացվել է ափապաշտպան գաբիոնային շարվածք՝ 380 գծմ ընդհանուր երկարությամբ մոտ 61մլն. դրամ արժողությամբ: Ռիսկումնասիրվել է Եղեգիս և Արփա գետերի առավել սելավավտանգ հատվածները և ափապաշտպան կառույցներ ստեղծելու նպատակով ներկայացվել է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն 2014 թ. հակահեղեղային միջոցառումների իրականացման ծրագրում ընդգրկելու համար:

Գյուղատնտեսության զարգացման կարևոր նախադրյալներից է արտադրության կազմակերպման մեքենայացումը, որը դեռևս ցածր մակարդակի վրա է, իսկ առկա մեքենաները, տրակտորները և գյուղ. գործիքները հիմնականում ֆիզիկապես ու բարոյապես մաշված են:

Գյուղացիական տնտեսությունների հողակտորները փոքր են և տարբեր հանդամասերում, իսկ եղած բազմամյա տնկարկների մեծ մասը հին են ու մշակության համար ոչ մեքենահարմար: Անհրաժեշտություն է առաջացել կազմավորելու գյուղատնտեսական կոոպերատիվներ՝ ինտենսիվ գյուղատնտեսություն վարելու նպատակով:

Գրեթե ամեն տարի մարզի գյուղատնտեսությանը մեծ վնաս են պատճառում բնական աղետները՝ /ցրտահարություն, կարկուտ, հեղեղ և այլն/: Կարկտահարության դեմ պայքարելու նպատակով վերջին տարիներին տեղադրվել են հակակարկտային կայաններ և գործընթացը շարունակվում է:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում գյուղատնտեսության փոխօգնության բանկի միջոցով գյուղացիական տնտեսություններին տրվել է շուրջ 984 մլն դրամ գյուղատնտեսական վարկ, այդ թվում սուբսիդավորվող վարկ՝ 539 մլն դրամ:

Բնապահպանություն

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ուսումնասիրվել է մարզի տարածքում բնապահպանական խնդիրները և կազմվել են համապատասխան ծրագրեր ու առաջարկություններ խնդիրների լուծման և շրջակա միջավայրն աղտոտումից զերծ պահելու ուղղությամբ: Հիմնովին կարգի են բերվել Վայք և Եղեգնաձոր քաղաքների աղբավայրերը: Եղեգնաձոր քաղաքում համայնքների զարգացման երրորդ փուլի ծրագրի շրջանակներում 2012-2013թթ. ձեռք է բերվել 120 աղբաման, իսկ համաֆինանսավորման հաշվին պատրաստվել և տեղադրվել է 90 աղբարկղ: Կանոնակարգված աղբաթափություն իրականացնելու նպատակով Եղեգնաձոր քաղաքի աղբավայրի մուտքը ցանկապատվել և տեղադրվել է դարպաս ցանկապատման աշխատանքները շարունակվում են: Ընդունվել է աշխատակից, որի միջոցով իրականացվում է շուրջօրյա հերթապահություն, ինչպես նաև աղբանոցի մաքրված տարածքներում մարզպետարանի աշխատակիցների կողմից տնկված մոտ 200 տնկիների անհրաժեշտ խնամքի աշխատանքները: Զերմուկ և Վայք քաղաքներում սեփական միջոցների հաշվին տեղադրվել է Զերմուկում՝ 60 աղբաման և 85 աղբարկղ, իսկ Վայքում՝ համապատասխանաբար 40 աղբաման, 55 աղբարկղ: Այս պահին մարզի գյուղական համայնքներում չհսկվող և չարտոնագրված աղբակույտեր գործնականում գոյություն չունեն:

Մարզպետարանի կողմից աշխատանքներ են տարվում կենտրոնացված և միջհամայնքային աղբավայրերի տեղադրման ուղղությամբ:

Տարվա ընթացքում համակարգվել է մարզի տարածքում գործող անտառտնտեսությունում տարվող աշխատանքները՝ անտառների էկոլոգիական, սոցիալական նշանակության բարձրացման, անտառների վիճակի բարելավման, պահպանության, պաշտպանության, ընդլայնված վերարտադրության և արդյունավետ օգտագործման ուղղությամբ: Մշտական ուշադրության կենտրոնում է անտառների հակահրդեհային պահպանության կանխարգելիչ միջոցառումների ծրագրի իրականացման աշխատանքները: Մարզի տարածքում գործող անտառտնտեսության հաշվեկշռում գտնվող 15065 հա հողատարածքներից անտառածածկ է 7656 հա: Ստեղծված հանձնաժողովի միջոցով ուսումնասիրվել է մարզի տարածքում ջրերի և ընդերքի օգտագործման ու պահպանության վերաբերյալ բնապահպանական օրենսդրության պահանջների կիրառման ընթացքը: Ռիսկումնասիրությունների արդյունքում բացահայտված բացթողումները վերացնելու նպատակով առաջարկվել է ուժեղացնել տեսչական աշխատանքները ջրօգտագործող և ընդերք շահագործող տնտեսվարող սուբյեկտների գործունեությունը բնապահպանական օրենսդրությանը համապատասխանեցնելու ուղղությամբ:

Բնապահպանական պետական տեսչության Վայոց Ձորի տարածքային բաժնի, մարզային ոստիկանության և մարզպետարանի կողմից իրականացված տեսչական աշխատանքների արդյունքում հայտնաբերվել է ապօրինի ծառահատման 4, որսագողության 2 և ձկնագողության 6 դեպքեր: Բնությանը հասցված վնասը վերականգնված է: Հաշվետու ժամանակաշրջանում ապօրինի ընդերք, ինչպես նաև հողի բերրի շերտի օգտագործման կարգի խախտման դեպքեր չեն արձանագրվել: Մարզի տարածքում գործում են.

- հանքային ջրերի 4 հանքավայր
- քարի արդյունահանման 12 հանքավայր
- քարի վերամշակման 8 արտադրամաս: